



Läroplanen... Nä, inga sånna fancy grejer!

En etnografisk studie om skapande verksamhet på fritidshem.

Namn: Rebecca Staafgård och Sarah Jämtervik
Program: Grundlära­r­pro­gram­met med in­rik­tn­ing mot fritidshem, bild.



Uppsats/Examensarbete: 15 hp
Kurs: LRXA1G
Nivå: Grundnivå
Termin/år: VT/2015
Handledare: Bengt Edström
Examinator: Maj Asplund Carlsson
Kod: VT15-2920-010-LRXA1G
Nyckelord: Estetik, Bildskapande, Barns bildskapande, Modest estetik, Radikal estetik, Skapande på fritidshem, Estetiska uttrycksformer, Estetiska lärprocesser.

Abstract

Syftet med den här studien är att belysa hur pedagoger arbetar med skapande verksamhet på fritidshemmen, hur det sker och vad pedagogen har för motiv och syfte kring sitt arbete med skapande verksamhet.

För att få en ökad förståelse för ovanstående syfte söker vi svar på följande frågor:

- Hur arbetar pedagoger med skapande verksamhet på fritidshemmen?
 - Använder sig pedagoger av styrda aktiviteter?
 - Använder sig pedagoger av färdiga mallar?
 - Är pedagogen drivande i barnens skapande?
- Vad är pedagogernas motiv och syfte med den skapande verksamheten?
 - Utgår pedagogen från styrdokument?
 - Har pedagogen en teori bakom syftet med aktiviten?

Undersökningen analyserar vi ur ett sociokulturellt perspektiv och tar stöd av Thavenius (2004) bok "Skolan och den radikala estetiken". Vi har använt oss av följande kompletterande datainsamlingsmetoder:

- Observationer
- Halvstrukturerade intervjuer
- Loggboksanteckningar

Resultatet visar på att pedagoger arbetar med skapande verksamhet på olika sätt, beroende på vad de har för synsätt på skapande verksamhet. Deras synsätt beror i sin tur på intresse, kunskap och självförtroende. Vi har sett konkreta exempel på radikal och modest estetik men resultatet pekar på att det finns en gråzon som innebär att radikal och modest estetik kan gå hand i hand i pedagogers undervisning vad gäller skapande verksamhet på fritidshem. Detta gäller även pedagogernas motiv och syfte med den skapande verksamheten. Ingen av pedagogerna föredrog att ha styrda aktiviteter med barnen och ytterligare en gemensam nämnare var att alla upplevde att de tog en roll i bakgrunden då barnen arbetade med skapande verksamhet. Pedagoger använder sällan aktivt styrdokument i sin planering och mallar används av alla tillfrågade, på olika sätt.

Förord

Vi vill tacka vår handledare Bengt Edström för att ha varit ett värdefullt bollplank under vår c-uppsats.

Vi vill även rikta ett varmt tack till våra kurskollegor Alexander Wennergren och Peter Johansson som har genom vår skrivprocess funnits som stöd och gett oss uppbackning när det har varit motigt.

Hjärtligt tack till de pedagoger som har ställt upp med deltagande i samband med vår studie. Utan er hade det aldrig gått.

Både processen och resultatet har för oss varit otroligt lärorikt och har tillfört mycket till vår kommande yrkesprofession.

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
2	Bakgrund	3
3	Syfte	4
3.1	Frågeställningar	4
4	Tidigare forskning	5
4.1	Barns lärande inom musik, poesi och dans	5
4.2	Att lära i mötet mellan estetik och rationalitet: pedagogers vägledning och barns problemlösning genom bild och form	5
4.3	Bland eldsjälar och esteter	6
4.4	Att skapa ordning för det estetiska i skolan. Diskursiva positioneringar i samtal mellan lärare och skolledare	6
5	Teoretisk utgångspunkt och begrepp	8
5.1	Sociokulturellt perspektiv	8
5.1.3	Den proximala utvecklingszonen	8
5.1.4	Den sociokulturella traditionens inflytande	9
5.1.5	Viktiga verktyg	9
5.1.6	Appropriering	10
5.1.7	Sociokulturellt perspektiv på fritidshemmet	10
5.1.8	Skapandets betydelse för barn	11
5.2	Estetiska lärprocesser	12
5.3	Radikal och modest estetik	12
6	Metod	14
6.1	Urval	14
6.2	Observation	14
6.3	Intervju	15
6.4	Etiska överväganden	16
7	Resultat och analys	17
7.1	Pedagogens arbete med skapande verksamhet och användning av styrda aktiviteter och mallar i fritidshem	17
7.1.3	Analys utifrån sociokulturell teori	18
7.1.4	Analys utifrån modest kontra radikal estetik	18
7.2	Pedagogernas roll i barns skapande	19
7.2.3	Analys utifrån sociokulturell teori	19
7.2.4	Analys utifrån modest kontra radikal estetik	20

7.3	Pedagogens motiv och syfte med den skapande verksamheten	20
7.3.3	Analys utifrån sociokulturell teori.....	21
7.3.4	Analys utifrån modest kontra radikal estetik	21
7.4	Pedagogens teori och utgångspunkt bakom syftet med aktiviteten	21
7.4.3	Analys utifrån sociokulturell teori.....	22
7.4.4	Analys utifrån modest kontra radikal estetik	23
8	Diskussion	24
8.1	Metoddiskussion	24
8.2	Resultatdiskussion	25
8.3	Implikationer för den pedagogiska praktiken.....	26
8.4	Förslag till fortsatta studier	26
8.5	Slutkommentarer.....	27
9	Referenslista.....	28
10	Bilagor.....	30
10.1	Anhållan om tillstånd.....	30
10.2	Observationsguide	31
10.3	Intervjuguide	32

1 Inledning

Då vi har läst bildläroplanen på Högskolan för design och konsthantverk (HDK) har vi ett enormt intresse för skapande verksamhet och hur man som pedagog kan arbeta med detta i både skola men också i fritidshem då fritidspedagogik är vårt huvudämne. I enlighet med kursplanen i bild och visuell kultur var utgångspunkten en vidgad kunskapssyn. Denna kunskapssyn tillämpas genom att estetiska läroprocesser ses som olika former för kommunikation, det vill säga att bild och visuell kultur bör tolkas som ett språkämne.

Tiden på HDK genererade mycket kunskaper i hur barns skapande verksamheter bör läggas i fokus. Vi fick lära oss att processen är viktigare än slutprodukten och att barn bör få tillåtelse att utveckla sin fantasi och kreativitet i stöd av oss som lärare utan att vi ska värdera om slutprodukten är ”rätt” eller inte.

När vi har varit ute på verksamhetsförlagd utbildning på olika skolor i två olika kommuner har vi observerat och deltagit i både bild- och fritidsundervisning. Här fick vi upp ögonen för att den skapande verksamheten ofta upplevs som ett komplement till den övriga utbildningen, alltså använder pedagogerna sig av skapande verksamhet för att fördriva tid och slutprodukten är ofta viktigare än processen. På fritidshemmen tar ofta skapande verksamhet en stor plats bland barnens sysselsättningar men kan ibland upplevas som för styrda och ogenomtänkta av pedagoger.

Av våra upplevelser att döma menar vi att ibland upplevs skapande verksamhet som ett sätt att kontrollera barnen. Med det menar vi att pedagogerna kan utnyttja den skapande verksamheten för att ha koll och veta att alla barn sitter still och är ”skötsamma”. Vi har även stött på pedagoger som drar sig från att styra upp en skapande aktivitet då självförtroendet sviktar, de är osäkra på om de är tillräckligt duktiga själva och hävdar att de helt enkelt inte är ”lagda åt det hållet”. Men då det i Allmänna råden (Skolverket, 2014) står framskrivet att barn ska erbjudas en skapande verksamhet är det viktigt att man som pedagog har förmågan att gå utanför sin ”bekvämlighetszon” för att kunna erbjuda barn en meningsfull fritid, som faktiskt är ett av våra uppdrag som lärare i fritidshem.

Vi menar att då vi kommer från en utbildning som är ny kan vi ha en annan syn på den skapande verksamheten och syftet med den. Vi hävdar att skapande verksamhet är en ytterst viktig del av barns utveckling och den skapande processen måste få ta plats i såväl skolan som i fritidsverksamheten. Fokus bör snarare läggas på barnens inre processer när de skapar än hur slutprodukten ser ut.

Tidigare forskning på området är smal och belyser ofta hur skapande verksamhet ser ut på förskolor eller i skolan. Mycket av tidigare forskning är gammal och känns därför inte relevant då samhället har förändrats och även skolan då skolan speglar hur samhället ser ut. Eftersom världen är föränderlig måste vi ständigt ompröva all vår kunskap och värderingar för att vara uppdaterade om vårt kunskapsfält fortfarande är aktuellt (Hultén, Hultman & Eriksson, 2007).

Studien avser att undersöka hur pedagogers syn på skapande verksamhet på fritidshemmen ser ut och vad de har för syfte med sina skapande aktiviteter. Förhoppningen med vår studie är att vi ska kunna ge en bild av hur pedagoger tänker kring sitt skapande arbete och hur relevant det känns för dem. Vi vill kunna bidra med kunskap om hur skapande verksamhet får ta plats

på fritidshemmen och kring vilka syften pedagogerna avser barnen ska utveckla i pedagogstyrda estetiska aktiviteter. Genom den kunskap vår studie kan generera hoppas vi att fritidspersonal kan ta stöd och reflektera över kring skapande verksamheter och estetik på fritidsverksamheten. Det är viktigt att personalen på fritidshemmen kan motivera sina val och relatera dem till Skolverkets Allmänna råd (2014) för att främja alla barns inre utveckling och möjligheter till en meningsfull fritid. Genom en studie som pekar på hur olika pedagoger ser på skapande verksamhet hoppas vi att pedagoger kan använda sig av vår empiri som bidragande kunskap när de arbetar med ett systematiskt kvalitetsarbete på fritidshemmen.

2 Bakgrund

Thavenius (2004a) menar att det finns två olika former av estetik. Han skiljer mellan ”*modest estetik*” och ”*radikal estetik*” som tillvägagångssätt i skolan.

Modest estetik syftar till att den form av estetik som är blygsam och anspråkslös. Det är en syn man kan använda sig av för att underlätta teoretiska och mer intellektuella verksamheter och har därför en mindre viktig ställning i skolan påstår Thavenius (2004a). Man skapar för skapandets skull och slutprodukten är viktigare än processen (Thavenius, 2004a).

Den radikala estetiken handlar om att eleverna ska få möjlighet att leva i processen, de ska få pröva, testa och ifrågasätta (Thavenius, 2004b). Han menar att i den radikala estetiken kan eleverna få gestalta tankar, åsikter och kunskap utifrån ett personligt perspektiv. Tanken är att konsten inte ska ha ett riktigt svar utan ställa motfrågor och låta eleven utgå från sig själv.

Enligt Thavenius (2004) dominerar skolans skapande verksamhet av den modesta estetiken. När vi läser de allmänna råden för fritidshemmet (Skolverket, 2014) så ser vi ett samband mellan Thavenius teorier och de allmänna råden. Dock kopplar vi inte i första hand mot den modesta estetiken, utan snarare mer mot den radikala.

I de Allmänna råden (Skolverket, 2014) står det skrivet att verksamheten ska stimulera elevernas kreativitet, nyfikenhet och självförtroende samt vilja att pröva egna idéer och lösa problem. Den radikala estetiken handlar om att eleverna ska få möjlighet att leva i processen, de ska få pröva, testa och ifrågasätta (Thavenius, 2004b). I enlighet med de Allmänna råden (Skolverket, 2014) ska eleverna få möjlighet att uppleva olika sätt att visa sin kunskap genom olika uttrycksformer där de kan få uppleva känslor och olika stämningar. Thavenius (2004b) menar att i den radikala estetiken kan eleverna få gestalta tankar, åsikter och kunskap utifrån ett personligt perspektiv. Tanken är att konsten inte ska ha ett riktigt svar utan ställa motfrågor och låta eleven utgå från sig själv.

Vi kommer att använda oss av kvalitativa intervjuer och observationer som metod för att få fram data som kan ligga till grund för vårt studieresultat. Med utgångspunkt i Thavenius syn på estetik samt det sociokulturella perspektivet kommer vi att fokusera på pedagogens roll i den skapande verksamheten på fritidshemmet.

3 Syfte

Syftet med föreliggande studie är att belysa hur pedagoger arbetar med skapande verksamhet på fritidshem, hur det sker och vad pedagogerna har för motiv och syfte kring sitt arbete med skapande verksamhet.

Undersökningen analyserar vi utifrån en sociokulturell teori och tar stöd av Thavenius (2004) bok "Skolan och den radikala estetiken". Vi har använt oss av följande kompletterande datainsamlingsmetoder:

- Observationer
- Halvstrukturerade intervjuer
- Loggboksanteckningar

3.1 Frågeställningar

För att få en ökad förståelse för ovanstående syfte söker vi svar på följande frågor:

- Hur arbetar pedagoger med skapande verksamhet på fritidshemmen?
 - Använder sig pedagoger av styrda aktiviteter?
 - Använder sig pedagoger av färdiga mallar?
 - Är pedagogen drivande i barnens skapande?
- Vad är pedagogernas motiv och syfte med den skapande verksamheten?
 - Utgår pedagogen från styrdokument?
 - Har pedagogen en teori bakom syftet med aktiviteten?

4 Tidigare forskning

Tidigare forskning om skapande verksamhet i fritidshem är mycket begränsad. Vi har haft svårt att hitta forskning som är konkret för vår studie då merparten om skapande verksamhet inriktar sig på förskolan eller skolan. Vi menar att det finns en kunskapslucka och får därför tillämpa den tidigare forskningen till fritidsverksamheten genom omtolkning. Vi menar att skapande sker i stor utsträckning på fritids och det är därför relevant att ta reda på hur pedagoger som arbetar på fritids ser på sin skapande verksamhet för att utveckling ska fortskrida i fritidsverksamheten.

4.1 Barns lärande inom musik, poesi och dans

Exempel på en studie om skapande verksamhet är *Barns lärande inom musik, poesi och dans*: Pramling Samuelsson, I., Asplund Carlsson, M., Olsson, B., Pramling, N. & Wallerstedt, C. (2009). *The art of teaching children the arts: Music, dance, and poetry with children 2-8 years old*. International Journal of Early Years Education, 17(2), 119-135. Studien är ett treårigt projekt där det teoretiska ramverket av ett utvecklingsprojekt har används för att studera elevers färdighet inom musik, poesi och dans. Frågor som Pramling Samuelsson m.fl. berör är bland annat:

Lärarens betydelse för barns estetiska lärande, vikten av att kommunicera om vad och hur man gör då man arbetar med det estetiska, vilken kunskap lärare hjälper barn att tillägna sig inom de tre studerade fälten och hur man kan se på progression i barns kunnande inom dessa estetiska fält (Vetenskapsrådet, 2002:121).

Vidare beskriver Pramling Samuelsson m.fl. (2009) att projektet fokuserar på barnens perspektiv och att de i studien följde nio arbetslag med deras elever som var mellan 2 och 8 år gamla. Pedagogerna som deltog i projektet fick under periodens gång fortbildning i sitt arbete, de gick på föreläsningar, deltog i gemensamma diskussioner och läste litteratur (Pramling Samuelsson m.fl., 2009). Forskargruppen följde pedagogerna med hjälp av en videokamera eftersom pedagogerna arbetade med musik, poesi och dans. De tittade tillsammans med lärarna på videomaterialet och genomförde dessutom intervjuer med pedagogerna i början och i slutet av studien. Forskargruppen gjorde en sammanställning av studien om vad de kom fram till och såg under perioden, de kunde konstatera att de lärare som ansåg sig ha otillräcklig kunskap om ett estetiskt område inte kunde erbjuda eleverna samma utvecklingsmöjlighet i de estetiska fälten än vad en pedagog med stor kunskap kunde ge.

4.2 Att lära i mötet mellan estetik och rationalitet: pedagogers vägledning och barns problemlösning genom bild och form

En annan avhandling vi har inspirerats av och finner intressant är Ingrid Lindahls avhandling: *Att lära i mötet mellan estetik och rationalitet: "Pedagogers vägledning och barns problemlösning genom bild och form"* (Lindahl, 2002). Syftet med studien är att bidra till en ökad förståelse för elevers meningsskapande i skolan genom att undersöka hur pedagoger förenar estetik som effektivisering i läroprocessen. I studien lägger forskaren fokus på

pedagogens roll i samtalet mellan elev och pedagog och hur pedagogen vägleder eleven i dess utforskande av problem av sin omvärld genom estetiska uttrycksmedel såsom bild och form.

Forskarens teoretiska förståelse utgår från ett sociokulturellt perspektiv och Lev Vygotskij, liksom vi i vår studie ska göra. Studien genomförs på en skola som strävar efter att arbeta enligt ett Reggio Emilia inspirerat arbetssätt, vilket innebär ett stort fokus på bild och form och barnets eget skapande tar stor plats. Forskaren använder sig av videoinspelning och observerar elever och pedagoger i interaktion mellan varandra. I vår studie kommer vi inte att fokusera på samtalet mellan pedagog och elev som denna studie har gjort, därför kan vi se att resultatet kommer att riktas på ett annat sätt. Vi kommer enbart fokusera på pedagogers syn på skapande verksamhet och hur de arbetar och varför.

4.3 Bland eldsjälar och esteter

Vi har även hittat en studie som påminner om den vi är intresserade av att utföra som heter ”Bland eldsjälar och esteter” och är utförd av Karin Ageli, Ingrid Bohlin Haglund, Helena Danielsson, Marie Hultén och Robert Sundberg och är publicerad 1999 (Skolverket, 1999). I studien har de observerat och använt sig av mindre formella samtal för att granska hur lärare använder sig av bild- och medieämnet i 40 grund- och gymnasieskolor i Sverige.

Det man kom fram till i studien är att då lärarrollen har förändrats har även undervisningen förändrats då pedagogen har mer erfarenheter. Pedagogen blir mer som en handledare för eleven istället för en undervisare (Skolverket, 1999). De menar även att undervisningen sker mer utanför klassrummet än vad den tidigare har gjort då skoltid och fritid vävs mer samman.

Denna studie utfördes mellan 1996 och 1998 och i studien belyses aldrig hur den estetiska verksamheten ser ut på fritidshemmen. Då studien är nära 20 år gammal anser vi att risken finns att den kan vara förgången och omodern då världen är föränderlig och samhället och synen på estetik borde ha förändrats i skolans värld sedan 1990-talet. Studien problematiserar internetkulturen som under 1990-talet var ett nytt fenomen i skolan som lärarna hade svårt att använda i sin undervisning. Det är 2015 självklart att alla lärare i skolan är medveten om hur man använder digitala verktyg i undervisningen i skolan och därför är denna studie både missvisande för hur skolan ser ut idag, men även samhället i sig som har utvecklats enormt inom mediekultur. Läroplanen i bildämnet har förändrats och därmed kunskapsmålen och hur elever ska uppnå dessa.

4.4 Att skapa ordning för det estetiska i skolan. Diskursiva positioneringar i samtal med lärare och skollära

En avhandling som vi har läst är utförd av Monica Lindgren som under åren 2002-2004 gjorde en studie om hur lärare utför estetiska aktiviteter i förhållande till makt och kontroll. Hon använder sig av gruppintervjuer för att samla data där 55 lärare var deltagande i intervjuerna.

Lindgren (2006) kom fram till att skolan är en normaliseringsarena där skolan som institution sätter ramar och strukturer för hur både elever och lärare arbetar. Vidare menar hon att kategorisering pågår trots att det står i läroplanen om alla elevers lika rättigheter. Lindgren

(2006) hävdar att för att alla elever ska få samma rättigheter krävs det att individens specifika förutsättningar tillgodoses för att få samma rätt till kunskap.

Forskaren menar att en av förutsättningarna till att estetiken i skolan ska kunna utvecklas är att hela tiden uppdatera sig om aktuell forskning då världen är föränderlig (Lindgren, 2006).

Vi anser att studien är intressant för vår studie då hon undersöker hur man arbetar med estetik ute i skolorna. Det vi kan konstatera är att vår studie fokuserar mer på pedagogers synsätt medan Lindgren ämnar fokus på makt och strukturer som en bidragande faktor för hur estetik utförs. Vidare fokuserar Lindgren på lärare i skolmiljö medan vi är intresserade av pedagoger på fritidshem.

Trots intressant avhandling så har vi valt att inte fokusera på makt och struktur i förhållande till pedagogers synsätt till estetik. Vi har aktivt valt att fokusera på frågor som berör själva utförandet av skapande verksamheter.

5 Teoretisk utgångspunkt och begrepp

I följande kapitel kommer vi redogöra för de teoretiska utgångspunkter vi har använt oss av i vår studie. Vi har utgått ifrån det sociokulturella perspektivet där vi har valt att fokusera på Vygotskij och den proximala utvecklingszonen. Därefter har vi även valt att lägga tyngdpunkt på Thavenius begrepp om modest och radikal estetik. Vi kommer även redogöra för begreppet estetiska lärprocesser och hur detta är förenligt med Thavenius begrepp.

5.1 Sociokulturellt perspektiv

Sociokulturellt perspektiv på lärande innebär att man ser lärande i alla sammanhang, det handlar snarare om *vad* man lär sig än *om* man lär sig något.

Den sociokulturella traditionen har sitt ursprung från Vygotskijs arbete om utveckling, lärande och språk (Säljö, 2012). Vygotskij var verksam vid den psykologiska institutionen vid universitetet i Moskva och arbetade med frågor som berörde lärande och utveckling. Han var en av de främsta sovjetiska teoretikerna och har kommit att bli en av de främsta teoretikerna kring utvecklingspsykologi tillsammans med Freud och Piaget (Imsen, 2006).

Vygotskij intresserade sig för människors utveckling både via ett biologiskt men även utifrån ett sociokulturellt perspektiv (Säljö, 2012). Grundtanken i ett sociokulturellt perspektiv handlar om att vi människor lär oss i samspel med andra människor och att vi behöver verktyg för att kunna utveckla sitt eget tänkande. Vygotskij påstår att ”kunskap uppstår i kommunikationen mellan människor” och att det är just det som människans historia och kultur bygger på (Vygotskij, 2001).

5.1.1 Den proximala utvecklingszonen

Ett av de mest välkända begreppen som Vygotskij myntade är idén om den närmsta proximala utvecklingszonen (Zone of Proximal Development, ZPD eller ZOPED), (Säljö, 2012). Den närmaste utvecklingszonen kan beskrivas som:

Avståndet mellan vad en individ kan prestera ensam och utan stöd å ena sidan, och vad man kan prestera under en vuxens ledning eller i samarbete med mer kapabla kamrater å den andra sidan” (Säljö, 2000:120).

Vi kopplar det citatet till att pedagogen ska förhålla sig snäppet över vad eleven kan prestera, men inte för högt eller för lågt då eleven följer pedagogen och gradvis utvecklar sin förmåga att arbeta självständigt.

Säljö (2000) menar att när man resonerar vidare kring den proximala utvecklingszonen så handlar begreppet om aktörernas kunskap och förutsättningar för att kunna frambringa en förflyttning framåt inom ramen för utvecklingszonen. Vidare förklarar Säljö (2000) att den proximala utvecklingszonen handlar om när den mer kompetenta vägleder den mindre kompetenta, individen befinner sig ständigt i olika utvecklingszoner då man lär och utvecklas hela tiden. Som individ har man möjlighet att hela tiden ta sig upp till högre nivåer av kunskap men genom samarbete och samspel med andra har man ännu bättre chanser att ta sig till högre nivåer.

5.1.2 Den sociokulturella traditionens inflytande

Det sociokulturella perspektivet grundades på 1920-talet men försvann snabbt ur den västerländska traditionen. Istället var skolan inspirerad av behaviorism vilket medförde att all annan kunskapssyn trängdes bort (Säljö, 2012). Under 1980- och 1990-talet återuppväcktes intresset för perspektivet och hur de kunde appliceras i skolan och förskolan. I Sverige var Roger Säljö en förespråkare för det sociokulturella perspektivet och deras viktigaste företrädare Vygotskij.

När man utvecklade läroplanen 1994 blev den präglad av det sociokulturella perspektivet och sedan dess har skolutvecklingen varit sociokulturell i sin kunskapssyn (Säljö, 2012). Anledningen till att den sociokulturella traditionen fått fäste i svensk skola är att vårt samhälle idag präglas av mångkultur och en globaliserad syn på samhället. När samhället blir mer mångkulturellt uppträder skillnader i individers kunskaper och värderingar. Man behövde en förändring i skolan då den tidigare kunskapssynen inte tog hänsyn till skillnader i olika kulturer och samhällen och hur dessa skillnader kunde påverka individers kunskap (Säljö, 2012).

Säljö (2012) menar att den sociokulturella traditionen tar mångfald i föreställningsförmåga som utgångspunkt och med detta menar han att man har fler infallsvinklar i sitt lärande än bara det som sker på skoltid. I enlighet med den sociokulturella teorin vill man att skolan ska kunna delge barn kunskaper som är relevanta i skolkontext men även i andra sammanhang.

Ytterligare en anledning till att den sociokulturella traditionen har starkt inflytande i svensk skola är att enligt den sociokulturella teorin är det sociala samspelet viktigt för lärandet och individers utveckling. Detta betyder att lärande sker när människor samspekar med varandra och delar erfarenheter och interaktion och kommunikation blir viktiga verktyg i läroprocessen (Säljö, 2012).

5.1.3 Viktiga verktyg

Ett av de viktigaste perspektiven inom det sociokulturella perspektivet är mediering. Med mediering menar man att vi människor använder verktyg när vi förstår vår omvärld och agerar i den. Dessa verktyg kan vara både språkliga och materiella.

Säljö (2012) beskriver språkliga verktyg som intellektuella och mentala, vilket Säljö menar att Vygotskij benämner som ett psykologiskt redskap. Exempel på språkliga verktyg är en symbol, ett tecken eller ett teckensystem. Alltså: bokstäver, siffror, räknesystem och symboler så som trianglar. När man tänker och kommunicerar använder vi oss av kulturella verktyg när vi analyserar och förstår vår omvärld. Vygotskij menar här att vi människor inte upplever världen direkt utan tänker i omvägar med hjälp av de verktyg vi har med oss. Med detta menas att en person som lever i Göteborg tolkar och upplever världen och saker som händer runt hen på ett sätt, medan en person som lever på andra sidan jorden tolkar världen på ett annat sätt eftersom hen har andra erfarenheter. De språkliga verktygen utvecklas därför genom kulturella gemenskaper. De är därför inte naturliga och ingenting vi föds med utan alla våra verktyg utvecklas genom tradition och de är föränderliga och utvecklingsbara.

Fysiska verktyg som vi använder oss av är materiella ting som vi använder för att underlätta vår förståelse. Detta kan vara en pensel att måla med eller en dator att skriva på. Det vill säga; i olika yrken och arbetsuppgifter krävs det olika verktyg för att utöva yrket (Säljö, 2012). Säljö (2012) skriver att enligt några sociokulturella företrädare bör man inte skilja på de språkliga och fysiska redskapen därför att de är en förutsättning för varandras existens. För att förstå ett fysiskt verktyg behöver man språkliga verktyg och en bild eller teckning finns på ett fysiskt papper och därför är bilden inte bara i behov av ett språkligt verktyg, men även fysiskt. Dessa företrädare hävdar därför att man bör tala om alla redskap som kulturella verktyg. Kunskaper hos människor är därför inte teoretiska eller praktiska, de är alltid både och. Det vill säga: i alla sammanhang och situationer krävs det reflektion, kunskaper och fysisk handling för att någonting ska åstadkommas (Säljö, 2012).

Det viktigaste verktygen människan har och kan använda sig av är språket. Genom språket kommunicerar vi och kan uttrycka oss. Det hjälper oss att organisera vår omvärld. Vi kan uttrycka oss i bilder och samtidigt kommunicera om och i dem. Kommunikation med andra människor är det som formar oss och utvecklar vårt tänkande. Det vill säga fantasi, förmågan att minnas på ett avancerat sätt och estetiska uttryckssätt (Säljö, 2012).

I de Allmänna råden (Skolverket, 2014) framgår det att personalen som arbetar i fritidshem ska utveckla barnens kommunikations- och samarbetsförmåga.

5.1.4 Appropriering

Säljö (2012) beskriver appropriering som ett begrepp som innebär att man blir bekant med hur man lär sig använda kulturella redskap och förstår hur de medierar världen. Vidare menar Säljö (2012) att mycket av det vi lär oss är vi bekanta med i vardagen. Till exempel så har vi begrepp så som ”mamma” och ”pappa” och lär oss dess betydelse i vardagliga samtal och sammanhang. Detta kallas indirekt eller implicit mediering. Den primära socialisationen måste kompletteras med en sekundär socialisation. Skolan fyller en funktion som kan utveckla skriftens ökade betydelse.

Skillnaden mellan den primära och sekundära socialisationen kan benämnas med vardagliga och vetenskapliga begrepp. De vardagliga begreppen lär man sig genom det dagliga samspelet mellan människor och de vetenskapliga begreppen är mer abstrakta och de kommer från vetenskapen; ex; grammatik, ekonomi, mikrobiologi. De vetenskapliga begreppen kan barn få kunskap om i skolan. I skolan får de då möjlighet att utveckla sina kunskaper i att appropriera det slags kunskaper som gör att de förstår omvärlden utöver sina individuella erfarenheter. Undervisning ger därför ett underlag för barn att förstå och analysera sin omvärld på ett mer principiellt sätt (Säljö, 2012).

5.1.5 Sociokulturellt perspektiv på fritidshemmet

Det sociokulturella perspektivet genomsyrar de Allmänna råden (Skolverket, 2014) på många sätt. Enligt det sociokulturella perspektivet beror lärande på hur barn interagerar med varandra och samhällslivet. Det är en förutsättning att barn ska känna att kunskapen de omsätter är värdefull för att uppleva den som meningsfull. Ett barn behöver känna motivation och känna sig betydelsefull i den mening att hen vill känna sig kompetent inför sig själv, men också som en viktig del av andras lärande (Dysthe & Igland, 2003).

De Allmänna råden (Skolverket, 2014) beskriver fritidspedagogiken som ett grupporienterat arbetssätt där relationer mellan individer är viktiga komponenter i lärandet. Enligt skollagen (SFS 2010:800) ska fritidshemmet erbjuda barnen en meningsfull fritid och stimulera deras lärande och utveckling. För att de ska känna att verksamheten är stimulerande och meningsfull är det av stor vikt att barnen känner sig trygga och att verksamheten utformas efter gruppens behov. Vidare påvisar Allmänna råden (Skolverket, 2014) vikten av att barnen ska känna sig delaktiga och få inflytande i hur verksamheten utformas för att känna meningsfullhet.

Enligt de Allmänna råden (Skolverket, 2014) är bland annat skapande ett viktigt inslag i verksamheten på fritidshemmet. Löfstedt (1999) menar att bildspråket är liksom det verbala språket, socialt och kommunikativt, detta betyder att skapande verksamhet är ett verktyg för kommunikation och kan därför ses som ett språk i sig.

Eftersom den skapande verksamheten är en form av kommunikation är det en väsentlig del i barns läroprocesser. Det sociokulturella perspektivet förespråkar integration och kommunikation som en viktig nyckel i barns kunskapsutveckling (Dysthe & Igland, 2003). I de Allmänna råden (Skolverket, 2014) framgår det att personalen ska arbeta för att utveckla barns förmåga att kommunicera, lyssna till, tolka och förstå andra individers sätt att uttrycka sig.

5.1.6 Skapandets betydelse för barn

Vygotskij (1995) påvisar vikten av att se skapandet som ett uttrycksmedel för sina erfarenheter och sitt förhållande till världen. Han menar vidare att kreativitet är något som vi alla bär inom oss men att det krävs kunskap för att skapandet ska kunna ske. Vygotskij menar att många barn saknar såväl kunskap som teknik för att klara av att uttrycka sig (Levin, 2012).

Det är livsviktigt för barn att få skapa! Det är både lustfyllt och lärande! (Levin, 2012:98).

Om man ser till skapandet i dess sanna psykologiska betydelse, som när man skapar något nytt, så kommer man till slutsatsen att skapande sker hela tiden och kommer till alla på ett eller annat sätt. Skapandet är därför en normal och ständig följeslagare i alla barns utveckling (Vygotskij, 1995). Ritandet utgör den främsta formen av skapande för barn i de lägre åldrarna och allt eftersom barnet blir äldre, omkring 10-15 årsåldern, kommer besvikelser och ett mer distanserat förhållande till ritandet menar Vygotskij (1995).

Vygotskij menar att en grundregel för ett barns skapande är vikten av att se värdet i själva processen och inte enbart i slutprodukten (Levin, 2012), vilket kan kopplas ihop med Thavenius (2004) teori om den radikala och modesta estetiken i skolan. Det är viktigt att tillåta eleverna att uttrycka sig på sitt eget sätt, då det sker ett identitetsbygge genom skapande processer. I fritidsverksamheten ska eleverna ges möjlighet till att utforska och gestalta olika kunskaper genom olika uttrycksmedel såsom musik, dans, bild menar Skolverket (2014).

Pedagogen bör ge eleverna material och olika tekniker för att själva kunna uttrycka sig och bli utlämnade i ett eget fritt skapande där det inte finns något rätt eller fel (Levin, 2012). Pedagogerna har ett stort ansvar för elevernas skapande, det är viktigt att pedagogerna ställer frågor och samtalar kring skapandet. Genom att pedagogerna ger ingång till den proximala utvecklingszonen via fördjupad förståelse och reflektion, kan individen få syn på sin egen

process. Barn lär sig av varandra, men det är även viktigt att pedagogerna funderar över frågor som kan fördjupa barnens utveckling genom att sätta ord på sitt skapande (Levin, 2012).

Vygotskij (1995) betonar den speciella betydelsen av att framhäva skapandet för barn i skolåldern. Han menar att människan genom skapande kan uppnå allt och att pedagogens viktigaste uppgift är delge barnen de verktyg de behöver för att kunna utveckla sin skapande fantasi så att barnet kan orientera sig i framtiden.

De allmänna råden för kvalitet i fritidshemmet menar att skapande verksamhet är en viktig del i det aktiva lärandet och eleverna ska ges möjlighet till att utveckla sin förmåga till eget skapande. Genom att stimulera elevernas självförtroende och kreativitet kan eleverna pröva på sina egna idéer och lösa problem (Skolverket, 2014).

5.2 Estetiska lärprocesser

En estetisk lärprocess är en kunskapsprocess och ett sätt att arbeta på där man främjar barnets kunskapsutveckling på så sätt att barnet får ett helhetsperspektiv genom att hen får knyta samman känslor, upplevelser, kunskaper och erfarenheter (Wiklund, 2009). Wiklund menar vidare att man använder sig av alla delar av språket såsom talspråk, skriftspråk och estetiska språk för att uttrycka sitt lärande.

Wiklund (2009) menar att få uttrycka sig estetiskt är att få skapa och få syn på sig själv. Det är en kunskapssyn som bygger på att man som människa lär sig tillsammans med andra människor.

5.3 Radikal och modest estetik

Thavenius (2004a) påvisar att begreppet "Estetik" är ett brett begrepp med ett flertal olika betydelser beroende på begreppets sammanhang. Han menar att estetik hänger samman med konstnärliga verksamheter och kan användas i konstens värld eller i skolan tillsammans med eleverna. Thavenius (2004b) argumenterar för att konst och estetik spelar stor roll i hur vi formar vår kultur och därför borde estetiken få ta stor plats i skolan.

Begreppet estetik handlar inte bara om konstnärliga uttryck utan har en bredare betydelse i det avseendet att det är en del av samhällets sociala och kulturella liv och används i olika sociala sammanhang, till exempel: skolan, konsten, politik och är föränderlig över tid och rum (Thavenius, 2004b).

Thavenius (2004a) förklarar modest estetik som en syn på estetik som förhåller sig oansenlig, det vill säga blygsam och tillbakadragen. Han argumenterar för att den modesta estetiken används för att underlätta pedagogers mer intellektuella ämnen i skolan och därför har estetiken fått en mindre viktig status i skolan. Thavenius (2004a) menar vidare att processen inte är något som anses vara betydelsefull i skapande verksamheter utan att man fokuserar på produkten.

Radikal estetik handlar däremot till stor del om processen. Barnen ska få möjlighet att ge utlopp för sina åsikter, de ska kunna ifrågasätta, testa och leva i processen (Thavenius, 2004b). Den radikala estetiken ska vara ett verktyg för barn att gestalta sina tankar utifrån ett

personligt perspektiv genom att utgå från sig själva. Thavenius (2004b) beskriver vikten av att produkten i sig inte ska ligga i fokus utan det är vägen dit som är det viktiga.

6 Metod

Det finns mycket forskning kring ämnet estetik och estetiska lärprocesser men mycket lite forskning om estetik på just fritidshemmet. Därför fick vi gå en annan väg för att få kunskap om området, dels genom observationer och intervjuer om verksamheten men även genom att söka efter forskning som berör ämnet estetik för att därifrån koppla det till fritidshemmet.

Vi producerade egen data eftersom det inte fanns någon redan befintlig datasamling. Vi menar att genom att först observera verksamheten hade vi genom den samlat empiri som vi kunde grunda våra intervjufrågor på. Enligt Arhne & Svensson (2011) så kan informanten svara på frågorna på det sätt som den tror att intervjuaren vill ha, men med stöd från empirin tror vi att informanten svarar mer sanningsenligt. Vi förde under studiens förlopp kontinuerligt loggboksanteckningar om empiri, upplevelser och erfarenheter som litteratur, observation och intervjuer genererade.

I vår studie gjorde vi fyra kvalitativa intervjuer och observationer på olika fritidshem i tre olika kommuner. Varje observation följdes upp av en intervju där vi återkopplade till observationen. Pedagogerna arbetar på fritidshem där elevernas ålder är mellan 7-9 år. Med utgångspunkt i Thavenius syn på estetik fokuserade vi på pedagogens roll i den skapande verksamheten på fritidshemmet.

6.1 Urval

Vi har kontaktat fyra skolor i tre olika kommuner för att få ett så brett spektra av informanter som möjligt. Vi har haft som krav på informanterna att de ska vara utbildade inom fritidspedagogik och anställda på fritidshem. På olika sätt har vi fått kontakt med informanter, både genom att skicka ut mail om intresseanmälan om att vara med i vår studie, men även genom våra gamla VFU-platser och genom att söka efter pedagogers intresse på sociala medier.

Urvalet som vi har gjort av informanter gör att resultatet vi kommer fram till inte är manipulerat eller på något sätt partiskt (Arhne & Eriksson Zetterquist, 2011). Dessutom har vi inte valt informanter utifrån bekvämlighetsskäl eller för att medvetet rikta resultatet på något sätt (Becker, 2008). Vi använder oss av olika informanter i olika skolor. Detta bidrar till att skapa validitet i studien (Becker, 2008).

Vi bestämde inte antal informanter i början utan fortsatte med vår studie tills dess att vi kände att vi har fått tillräckligt med data för nå teoretisk mättnad i vår undersökning (Stúkat, 2011).

6.2 Observation

Observationer är en form av etnografisk studie. En grundförutsättning för att en studie ska kallas etnografisk är att man försöker närma sig den andres perspektiv på tillvaron, alltså informantens utsiktspunkt (Lalander, 2011). Då vi i vår studie ville ta reda på hur pedagoger arbetar med skapande verksamhet på fritidshemmet försökte vi ta pedagogens perspektiv för att analysera hur den skapande verksamheten gick till och med vilket motiv och syfte pedagogerna hade i sin agenda.

När vi planerade vår observation var det viktigt att ställa sig bakgrundsfrågor. Dessa bakgrundsfrågor anger sedan en ram för vad som kan anses vara intressant att undersöka i observationen i förhållande till vår studie.

Då vi använde oss av observation i studien kunde vi använda intervjuer som komplement till dessa för att kunna analysera resultatet med hjälp av pedagogens syn och tolkning på syfte, metod och genomförande av den skapande verksamheten. Att använda sig av observation som metod är lämpligt då vi vill se vad pedagogen gör, och inte bara vad de säger att de gör (Stúkat, 2011).

För att inte riskera att en så kallad ”forskareffekt” (människors beteende påverkas av deras vetenskap att de är observerade) skulle uppstå var det av stor vikt att vi som utförde studien kunde samspela med våra informanter på ett korrekt sätt för att göra forskningseffekten så liten som möjligt (Lalander, 2011). Detta bidrog till reabilitet och validitet i studien.

För att få tillträde till fältet och informanten var det viktigt att vi som utför studien kunde förhålla oss ödmjuka till studien och vår egen kompetens. Känslan av respekt kan skapas om informanten känner att hen har viktiga kunskaper att förmedla. Dessutom är sättet att prata om vår studie och syftet relevant då vi inte vill skrämman informanten med för svåra begrepp, termer och uttryck utan försöka att inte krångla till det så mycket (Lalander, 2011).

Vi avsåg att låta informanten känna sig viktig och kompetent i vår studie och vi som forskare klev ner från vår position att vara de som vet och låta informanten känna sig som experten i ämnet. Vi som utförde denna studie visade stort intresse för att verkligen närma oss informantens förståelse av tillvaron för att informanten skulle känna sig viktig och inte förbisedd (Lalander, 2011).

För att vi skulle få ett resultat som hade hög reabilitet och validitet ämnade vi att inte ställa frågor som kan upplevas som stötande eller som att vi försöker påvisa ett eventuellt fel vår informant tenderade att göra. Vi lade inte för mycket värderingar i vår observation därför att det är olämpligt att uppträda allt för kyligt och neutral i situationer. Det är viktigt inför framtida intervju att vi kan bygga en relation till vår informant under observationen menar Lalander (2011).

Vi utgick från ett sociokulturellt perspektiv när vi observerade och tog hjälp av Thavenius (2004) begrepp om radikal och modest estetik. Det är viktigt att vi analyserar vår empiri objektivt utan att låta vårt perspektiv och begreppen styra allt för mycket. Detta för att inte riskera att vi begränsar synfältet och att observationerna blir för styrda av det teoretiska perspektivet. När vi använde oss av observation fick vi ett pålitligt underlag för vår analys som är konkret och lättbegriplig menar Stúkat (2011). Under vår observation använde vi oss inte av begrepp och ord som inte kan styrkas i våra observationsanteckningar och vår slutgiltiga uppsats.

6.3 Intervju

Vi avsåg att använda oss av intervju för att samla data eftersom intervju är ett sätt att samla kunskaper om sociala förhållanden, men också för att ta reda på enskilda pedagogers känslor och upplevelser av ett fenomen. Eftersom vi har använt oss av observation som etnografisk

metod är intervju ett bra komplement för att få viktiga insikter om pedagogens syfte och inre tankar om en upplevelse (Arhne & Eriksson-Zetterquist, 2011).

Vi använde oss av semistrukturerade intervjuer där vi utgår från en intervjuguide med likadana frågor för alla vi intervjuar, men ställde individuella frågor till pedagogerna som grundade sig i våra upplevelser och tolkningar av observationerna vi har gjort som komplement. När vi intervjuade strävade vi efter att vara neutrala och objektiva för att inte påverka pedagogens svar på något sätt (Arhne & Eriksson-Zetterquist, 2011).

Det var av stor vikt att vi erbjöd våra informanter full anonymitet och deras deltagande var fullt frivilligt. För att vi skulle få så utförliga svar som möjligt hade vi som ambition att ställa mycket följdfrågor och upprepa vissa frågor - på ett omformulerat sätt, för att ge informanten möjlighet att tänka till en extra gång och för att vi som utför studien ska vara så säkra på resultatet som möjligt (Arhne & Eriksson-Zetterquist, 2011).

I enlighet med Arhne och Eriksson-Zetterquist (2011) har vi bitt våra informanter om tillåtelse för att spela in intervjun då vi lättare kan transkribera den för att sedan analysera resultatet. För att inte missa något under intervjun var det viktigt att vi också använde oss av stödanteckningar om intryck som inte kunde fångas på en inspelning.

Enligt Arhne och Eriksson-Zetterquist (2011) är det en god idé att använda sig av kombinerade metoder så som observation och intervju för att skapa en djupare förståelse för ett fenomen. I observationen kunde vi som utförde studien beskriva ett fenomen utifrån våra perspektiv och genom intervjun kunde vi få informantens perspektiv. När vi gjorde detta skapades en högre reliabilitet i vår studie. Dessutom kunde vi låta intervjuerna bekräfta materialet i observationen för att få ett resultat med så hög validitet som möjligt.

6.4 Etiska överväganden

I enlighet med Vetenskapsrådet (2002) utgick vi från etiska riktlinjer och de fyra huvudkraven:

Informationskravet som innebär att vi måste informera informanterna om syftet med studien och deras rättigheter att dra sig ur studien när som helst. Innan vi påbörjade våra observationer delgav vi de vi skulle studera om vad vår studie skulle gå ut på och hur vi skulle gå till väga.

Samtyckeskravet innebär att informanterna har själva rätten att bestämma över sin medverkan, detta tog vi fasta på genom att vi frågade om lov innan vi kom ut på fältet för att samla vår empiri.

Konfidentialitetskravet betyder att informanterna har rätt att vara anonyma och vi som utför studien har sekretess, när vi sammanställde vårt material anonymiserade vi informanten genom att ge hen och skolan ett annat namn för att ingen utom informanten ska känna igen sig i vår studie.

Det sista kravet är nyttjandekravet vilket innebär att all information och empiri vi får endast får användas för vår studie. Vi sparade all vår empiri, transkriberingar och inspelat material så länge vi höll på med vår studie, därefter förstörde vi allt material för att det inte skulle kunna nyttjas av någon som inte har rätt till det.

7 Resultat och analys

Resultatet i vår studie som vi har fått fram visar inte på hur pedagoger generellt ser på skapande verksamhet utan pekar endast på skillnader som kan finnas i fältet. Vi har undersökt fyra olika pedagoger i sin verksamhet på fyra olika skolor där vi grundar vårt resultat på vår observation av verksamheten samt deras perspektiv och attityd till skapande verksamhet på fritidshemmen.

I detta kapitel kommer vi att behandla de frågeställningar vi har som grund utifrån syftet med studien. Vi har delat upp kapitlet i olika rubriker där vi fokuserar på att skriva fram resultat och resultatanalys på ett så tydligt och konkret sätt som möjligt. Vi börjar med att beskriva vår frågeformulering för att sedan beskriva vårt resultat av studien. Efter detta kommer vi att analysera resultatet med hjälp av den sociokulturella teorin och Thavenius (2004) beskrivning av modest och radikal estetik.

7.1 Pedagogens arbete med skapande verksamhet och användning av styrda aktiviteter och mallar i fritidshem

Genom vår studie har vi kommit fram till att pedagoger arbetar olika med skapande verksamhet på skolor beroende på deras förutsättningar, erfarenhet och intresse för skapande verksamhet.

Genomgående för vår studie såg vi att alla pedagoger på ett eller annat sätt använder sig av mallar. Det vill säga, en del använder av mallar som ett komplement och för att utveckla barns finmotorik medan andra använder det av bekvämlighetsskäl.

Vi har ju alltid våran pärm med fylla i teckningar. För det tycker dom faktiskt är kul och det är sådär. Du behöver inte tänka, du behöver inte anstränga dig. Du kan bara sitta och fylla i en söt teckning. Typ. - Jonna, Lönnebergskolan.

Det som pedagogen Jonna argumenterar för är att använda sig av mallar då barnen slipper använda sin hjärna och för att det är en rofylld aktivitet. Nedan följer ett exempel på en pedagog som använder sig av mallar av anledningen att förenkla vissa moment för barnen som inte är den viktiga aspekten i aktiviteten.

Åh, varför vi använder mallar.. Det är väl när det kanske inte är formen som är den stora grejen med att kunna göra den här saken utan det är att kunna klippa och komponera ihop o.. nämen sätta ihop en garnboll.. Då kan vi ju göra en mall för pappskivorna, för det är garntrådandet som är den stora aktiviteten sen. Annars vill man kanske att barnen ska göra så mycket som möjligt själva men vissa grejer är liksom, det blir för otympligt, för stort, för fånigt liksom. I träslöjden liksom, varför kan man inte få hyvla av det värsta på bandhyveln, varför ska man stå en termin och hyvla på sin smörkniv på bänken liksom... det ska ju inte bli att barnen ska göra allt själva bara för principens skull. De ska ha roligt med. Och då kan mallar underlätta så man tar bort vissa steg. - Sabina, Bullerbyskolan.

På de fritidshem som vi genomförde vår studie på använder de sig inte av styrda aktiviteter i den formen att det är obligatoriskt att delta. På Bråkmakarskolan går de en gång i veckan till skolans ateljé där pedagogen har förberett ett förslag på en skapande aktivitet. Deltagandet och val av skapande aktivitet är frivilliga.

Jag brukar alltid ha nått planerat som jag kan erbjuda, och sen brukar jag se till att ha mycket material så barnen själva kan... Hitta på liksom.. så deras fantasi.. så dom får använda sig av deras fantasi och komma på egna grejer, om dom vill!. - Cassandra, Bråkmakarskolan.

7.1.1 Analys utifrån sociokulturell teori

Om man ska se till det sociokulturella perspektivet kring lärandet i skapande verksamhet och hur pedagogerna utifrån resultatet av studien arbetar med skapande verksamhet på fritidshemmen, kan vi se att pedagogerna arbetar olika beroende på förutsättningar och erfarenheter. Vi kan koppla detta till Vygotskij (1995) som betonar vikten av att se uttrycksmedel för sina erfarenheter.

För att vi ska kunna uttrycka oss genom estetik måste vi ha kunskap om hur skapandet ska ske. Levin (2012) beskriver att bristen på tekniker och kunskap kan hämma människans kreativitet och därmed förmåga att uttrycka sig. Pedagogerna bör ge eleverna material och olika tekniker för att själva kunna uttrycka sig och bli lämnade i ett eget fritt skapande där det inte finns något rätt eller fel (Levin, 2012).

I vår studie har vi kommit fram till ett resultat där pedagoger inte anser sig vara tillräckligt kompetenta och har brist på erfarenhet vad gäller skapande verksamhet. När man som pedagog inte har resurser för att själv använda sig av skapande uttrycksformer blir undervisningen lidande. Vygotskij (1995) menar att det är viktigt för barn att utveckla sin skapande förmåga redan i skolåldern och därför är det pedagogens roll att ge barnen de verktyg som är nödvändiga för att detta ska kunna ske. Om pedagogerna inte själv besitter dessa verktyg kan hen inte förmedla dem till barnen.

Enligt den sociokulturella teorin där tanken med den proximala utvecklingszonen är en del, så gäller det för läraren att uppfatta vad barnet vill nå med sitt bildskapande, detta för att kunna bistå med bästa stöd för att barnet ska kunna nå sin potentiella förmåga. För pedagogerna gäller det, ur detta perspektiv, att uppskatta relationen mellan den aktuella nivån och lärandepotentialen (Löfstedt, 2009).

7.1.2 Analys utifrån modest kontra radikal estetik

En pedagog beskriver hur hon anser att fylla-i-teckningar kan vara en bra idé att erbjuda barnen då de genom att fylla i sådana teckningar inte behöver tänka och anstränga sig. Thavenius (2004) menar att skapa för skapandets skull och använda skapande som ett komplement för mer intellektuella verksamheter är modest estetik. Då pedagogerna använder sig av mallar med motivet att barnen inte ska använda sig av tanke och ansträngning är hennes aktivitet modest eftersom Thavenius (2004) argumenterar för att barnen ska få leva i processen och ge uttryck för åsikter och tankar, vilket är en radikal estetik.

På ett annat fritidshem hävdar pedagogerna att man genom att använda sig av mallar kan man lyfta bort vissa element i den skapande processen som kan hämma barnets driv och motivation. I detta fall har pedagogerna ett tydligt syfte med användandet av mallar; att processen och barnets personliga utveckling står i centrum och att de använder mallar för att underlätta utformandet av produkten. Thavenius (2004) argumenterar för att barn ska få leva i

processen och att barnet inte ska uppleva att det finns rätt eller fel. Detta menar Thavenius (2004) är radikal estetik.

7.2 Pedagogernas roll i barns skapande

Alla pedagoger vi har observerat och intervjuat arbetar på det sättet att de tar fram förslag till barnen, men avser inte att det är ett tvång för barnen att göra precis så som pedagogens förslag är utformat.

Ja varje vecka erbjuder vi något med planerat.. mm.. men ... vi har också alltid en flexibel hållning till de så de inte måste göra det vi har tänkt ut. Så att säga. Eller de kan göra det på sitt eget sätt. - Engla, Nangijalaskolan.

De fyra pedagogerna som vi intervjuade menade att de helst av allt i skapande verksamhet håller sig i bakgrunden av aktiviteten, av olika anledningar. Med detta menar vi att majoriteten av pedagogerna ansåg att det ultimata för en ledare i skapande verksamhet var att först presentera en aktivitet och sedan gradvis ta steg tillbaka för att låta barnen själva arbeta.

Eh... Jag tar nog... Om vi tar den här femtio procenten som vi styr, så det jag inte styr är jag nog inte drivande alls. Där får barnen själva komma och fråga om jag kan hjälpa dom "ah okej jag fixar" men i det andra, så är jag nog drivande i introduktionen, sen släpper jag det gärna. När jag ser att alla barn är igång så släpper jag det alltså att dom får pyssla själva och dom får komma och fråga. - Sabina, Bullerbyskolan.

Sabina menar att hon tar en drivande roll då hon känner att situationen kräver det men väljer gärna att låta barnen arbeta självständigt. Nedanstående pedagog, Jonna, argumenterar istället för att ta en drivande roll då hon upplever att hon måste, men föredrar när någon annan pedagog tar initiativet.

Eh, men det beror väl på då. Om jag har en annan kollega som drar så kanske jag är mer i bakgrunden och faller det på mig så jag det jag som är drivande. Asså. Om jag måste så är jag det, känner jag, när det kommer till skapande. Och självklart vet jag att det är ett viktigt inslag om det så kommer till garn, väva, virka liksom. Jag försöker men jag är nog inte jättedrivande. Slappkaramell. Nä... - Jonna, Lönnebergaskolan.

7.2.1 Analys utifrån sociokulturell teori

De pedagoger vi intervjuade menade alla att de föredrog att befinna sig i bakgrunden när barnen har skapande verksamhet. Vissa pedagoger berättade att de brukar ta en drivande roll i början för att sedan ta ett eller fler steg tillbaka för att låta barnen själva få testa och arbeta självständigt. Detta kopplar vi till att pedagogen är medveten om den proximala utvecklingszonen (Säljö, 2012) som barnen bör befinna sig i för att utvecklas. Detta gör pedagogen genom att ta ett steg tillbaka och slussa in barnen i självständigheten i sitt eget skapande.

Vygotskij (1995) argumenterar för att man ska låta barnen slussas in i självständighet i sitt skapande så att barnen kan utvecklas. Pedagogen måste där emot från början kunna erbjuda barnen de verktyg de behöver för att kunna bli självständiga.

Levin (2012) beskriver vikten av pedagogens roll i barns skapande. För att barnet ska få möjlighet att befinna sig i den proximala utvecklingszonen bör pedagogen ge barnet tid och visa engagemang i form av samtal kring skapandet så att det enskilda barnet kan utöka sin förståelse och reflektion kring sin egen process.

Under en observation på Bullerbyskolan av pedagogen Sabina noterade vi hur pedagogen deltog i den skapande verksamheten. Genom följande utdrag ur vår observation kan vi se hur pedagogen håller sig i bakgrunden men visar engagemang och stöd för elevens utveckling:

Pedagogen finns i bakgrunden. Barnen fick arbeta fritt och självständigt och hon samtalade med barnen om problemlösning. Hon ger förslag på vad barnen kan göra och visar hur man gör. Hon finns till som en hjälpande hand och hjälper barnen med praktiska saker så som att klippa.

Enligt den sociokulturella teorin och teorin om den proximala utvecklingszonen så gäller det för pedagogen att uppfatta vad barnet vill nå med sitt bildskapande, detta för att kunna bistå med bästa stöd för att barnet ska kunna nå sin potentiella förmåga. För pedagogen gäller det, ur detta perspektiv, att uppskatta relationen mellan den aktuella nivån och lärandepotentialen (Löfstedt, 2009).

7.2.2 Analys utifrån modest kontra radikal estetik

Genom att låta barnen ta eget ansvar och få lov att testa och pröva själva kan man koppla estetiken som sker i de skapande verksamheterna på dessa fritidshem till radikal estetik. Det är en förutsättning att man som pedagog har som utgångspunkt att låta barnen själva få arbeta problemlösande i processen för att det ska ses som radikal estetik (Thavenius, 2004b).

Om man som pedagog istället använder sig av ett förhållningssätt i verksamheten som är för avslappnad och dessutom saknar syfte samt använder man den skapande verksamheten som en utfyllnad i schemat blir estetiken mer modest (Thavenius, 2004a). Man kan även ha syfte med skapande verksamhet som bidrar till modest estetik om motivet föreligger åt det modesta hållet.

7.3 Pedagogens motiv och syfte med den skapande verksamheten

Resultatet av vår studie vad gäller pedagogers motiv och syfte var att pedagogers syn på skapande verksamhet varierade beroende på erfarenhet och intresse i skapandet på fritidshemmen. Vissa av pedagogerna hade genomtänkta motiv och syften med aktiviteter medan andra pedagoger använder skapande verksamhet för att fylla ut schemat.

Några motiv och syften vi stötte på under studien var att barnen skulle få öva på samarbete, utveckla sin fantasi och kreativitet och att de skulle utveckla sin förmåga till problemlösning. Dessutom menade en pedagog att skapande verksamhet kan skapa ett harmoniskt barn då estetik kan skapa ett lugn hos barnet.

Mm. Aa.. aa. Påskpysslet var ju för att det var påsk snart då. Det är ju alltid så att man gör lite påskpyssel inför påsk. Det här andra gör jag ju medvetet eeeh.. att.. jag, jag.. samlar på mig så mycket återvunnet material som möjligt, för jag tycker det är bra för barnen att

se att man kan återanvända. Och särskilt när de skapar så är det roligt att se att de kan använda sin fantasi och det är ju nyttigt för dem att göra det.. och få, kanske den här.. kapsylen eller korken eller lådan till något helt annat. Så det var ju min tanke när jag började med detta, det var ju för att få igång deras egen fantasi och få igång byggandet liksom och att de tänker till vad kan jag göra och vad kan jag få detta till... dom är ju kreativa. Och fantasin... och..., Sen blir det ju också ofta ett samarbete.. många gånger väljer dom ju att göra något tillsammans. då blir det ju ett samarbete där, att träna på det. - Cassandra, Bråkmakarskolan.

Cassandra har ett tydligt syfte med aktiviteten, så som att få igång barnens egen fantasi och att låta barnen öva på samarbete. Nedanstående pedagog, Jonna, saknar däremot ett tydligt syfte då hon använder skapande verksamhet som komplement eller tidsutfyllnad i verksamheten.

Eeh. Aa. Det är väl det här med att vi på våra planeringar försöker att få in det liksom att man försöker se till så att det finns med och att fylla.. mm asså. Vi har ju ganska mycket planerade aktiviteter på veckan sådär. Så är det är vissa dagar som har sina luckor och då försöker vi att ofta få det. Ah men vad bra nu har vi några timmar där som vi kan få in lite skapande sådär. Så det är väl på det sättet att man försöker se till att det finns med under veckan. - Jonna, Lönnebergskolan.

7.3.1 Analys utifrån sociokulturell teori

Det var för informanterna problematiskt att identifiera exakt vilka motiv och syften de hade med skapande verksamhet men genom analys av intervju och observation kunde vi se vad informanterna menade under intervjun.

Genom att ha ett tydligt syfte med vad man vill att barnen ska lära sig under den skapande verksamheten ger man barnen verktyg för att lära sig att reflektera och förstå sin egen process (Säljö, 2012). Om man kan delge barnen kunskaper om estetiska läroprocesser kan de på fritidshemmen få möjlighet att appropriera dessa kunskaper i en skapande kontext som kan hjälpa barnen att förstå och analysera sin omvärld på ett mer principiellt sätt (Säljö, 2012).

7.3.2 Analys utifrån modest kontra radikal estetik

I enlighet med Thavenius teorier om radikal och modest estetik så har vi förstått vikten av pedagogens syfte och motiv i undervisningen av skapande verksamhet. Då pedagogen saknar ett syfte med aktiviteten, förloras även det radikala i estetiken eftersom processen är en viktig del i radikal estetik (Thavenius, 2005b). Om man ser till Jonna på Lönnebergskolans syfte och motiv så är syftet att skapa för skapandets skull, vilket Thavenius (2004a) benämner som modest estetik.

7.4 Pedagogens teori och utgångspunkt bakom syftet med aktiviteten

Pedagogerna på skolorna menar att styrdokumentet sitter i deras ryggmärg och behöver därför inte aktivt söka upp underlag och argument för sin planering av aktivitet. Ingen av pedagogerna gick aktivt in dagligen i de styrdokument eller Allmänna råd när de skulle planera sin verksamhet. I följande två citat beskriver pedagogerna Sabina och Engla på vilket sätt de utgår från styrdokumentet.

Antingen utgår man från barnen, man ser nån idé dom har eller nått behov dom har eller nått dom leker med så kommer man på.. om dom leker mycket med små figurer så kan man plocka fram lite lådor så dom kan bygga hus till det. nån, nånting utifrån dom. det är ju, visst, i sin tur, utifrån en läroplan... den sitter ju bak i bakhuvudet men inte så att jag plockar fram läroplanen och hittar på ett pyssel sen. - Sabina, Bullerbyskolan.

Sabina beskriver i citatet att hon utgår från barnens behov och intresse och att hon inte plockar fram läroplanen vid planering av aktivitet. Hon menar att läroplanen sitter i bakhuvudet. Nedan beskriver pedagogen Engla på vilket sätt hon utgår från läroplanen. Engla har en kvalitetspärm där de har lagt in olika stycken från skollagen och Allmänna råd.

Ja men det gör vi, vi har en ehh en planering. Eller en sån här, vad kallar vi det för? Kvalitetspärmen. i början där har vi valt ut allmänna råd och eller vad säger vi, i skollagen och läroplanen har vi valt ut några stycken som vi vill ta fasta på. - Engla, Nangijalaskolan.

Under våra fyra intervjuer fick vi ta del av pedagogernas tankar kring planering och syfte bakom aktiviteten de utförde när vi observerade verksamheten. Den röda tråden mellan de fyra pedagogerna var att alla utgick från läroplanen men inte utifrån en lärandeteori. De menade att de utgick implicit från läroplanen då de inte aktivt letar i läroplan och Allmänna råd efter argument då de planerar, utan att läroplan och Allmänna råd snarare finns i bakhuvudet och används som ett sunt förnuft när de planerar.

Ingen av pedagogerna menade att de hade en konkret teori i sitt skapande.

Nä inga såna fancy grejer! - Sabina, Bullerbyskolan.

Under observationen hade pedagogerna anordnat någon form av skapande aktivitet. Motiven till aktiviteterna varierade. Två av våra informanter uppgav att de endast utförde aktiviteten på grund av att vi skulle komma och observera medan en av pedagogernas motiv var att tillverka produkter inför försäljning. Den fjärde pedagogen hade skapande verksamhet, liksom hon alltid har under samma tidpunkt varje vecka.

.. det är så att vi ska en en... försäljning nästa vecka.. och då behöver vi pyssla mycket och skapa mycket. - Engla, Nangijalaskolan.

Engla berättar att syftet med aktiviteten de utförde var att skapa en produkt som de kunde använda för att sälja. Cassandra talar i nedanstående citat att hennes motiv med att skapa var att de pysslade inför påsken då de alltid gör de av tradition. I båda citaten talar pedagogerna om den skapande verksamhetens syfte vilket inte grundar sig i styrdokument eller någon form av vetenskapsteori.

Mm. Aa.. aa. Påskpysslet var ju för att det var påsk snart då. Det är ju alltid så att man gör lite påskpyssel inför påsk. - Cassandra, Bråkmakarskolan.

7.4.1 Analys utifrån sociokulturell teori

Det sociokulturella perspektivet genomsyrar skolans läroplan och Allmänna råd och därför är det sociokulturella perspektivet en given utgångspunkt för pedagoger då de planerar

verksamheten. Även om man som pedagog inte aktivt läser läroplan och Allmänna råd är det en grund för hur pedagoger på fritidshemmen ska förhålla sig. I enlighet med de Allmänna råden för fritidshem (Skolverket, 2014) sker lärande hela tiden och inte enbart i formella sammanhang. Personalen bör beakta barnens egna intressen för att de ska kunna utmanas i sitt lärande.

Säljö (2012) menar att lärande för barn inte bara sker på skoltid utan att föreställningsförmågan är utgångspunkten för lärande. I skolan och på fritids ska man därför inte bara delge barn kunskaper som är nyttiga ur en skolkontext utan även för att barnen ska lära sig att orientera sig i framtiden (Säljö, 2012).

7.4.2 Analys utifrån modest kontra radikal estetik

Pedagoger som arbetar på fritidshem har som arbetsuppgift att utgå från Allmänna råd när de planerar verksamheten. Detta kan kopplas till att syftet med de skapande verksamheterna borde ha sin grund i Allmänna råd och/eller läroplan. Då pedagogerna som vi pratade med uppgav att de ansåg sig utgå från Allmänna råd, men inte på ett aktivt sätt kan vi se att estetiken delvis är modest, delvis radikal.

Det är viktigt att pedagogen vet vad de gör när de låter barnen skapa. En modest estetik kan användas som komplement för annan verksamhet, då den kan anses som mindre viktig (Thavenius, 2004a). Detta kunde vi se på Lönnebergaskolan, där Jonna berättade att hon brukade lägga in skapande i schemat då det fanns luckor. På Bråkmakarskolan däremot hade de planerad verksamhet en gång i veckan där pedagogen Cassandra utgick från läroplan, Allmänna råd och barnens intressen i sin planering. Detta kan stimulera barnen till att gestalta tankar och åsikter utifrån ett personligt perspektiv, vilket är ett kännetecken för radikal estetik (Thavenius, 2004b).

8 Diskussion

Utgångspunkten i vår studie har varit att undersöka hur pedagoger som arbetar på fritidshem ser på skapande verksamhet. Genomgående i vår studie har vi haft Thavenius (2004) beskrivning av radikal och modest estetik med oss som utgångspunkt. Vi ville undersöka om hans teori stämmer överens med verkligheten och hur man kan applicera modest och radikal estetik på pedagogers synsätt.

Den vetenskapliga teorin som genomsyrat hela vår studie är den sociokulturella teorin där vi tagit Vygotskij som förebild för vårt sätt att förhålla oss till skapande verksamhet på fritidshemmen.

Anledningen till att vi valde att utföra en studie där vi ville undersöka pedagogers syn på skapande verksamhet på fritidshemmen var att vi hade en uppfattning om att det kunde se olika ut i barns möjligheter att få tillgång till den skapande verksamheten beroende på vilken pedagog de har. Vår föreställning är att om en pedagog har intresse och kunskap för estetiska läroprocesser får hennes barn större chans att utvecklas inom området. Vidare har vi tänkt att om en pedagog inte är intresserad själv i fältet kan detta leda till brister i hur den skapande verksamheten används.

Vi har blivit influerade av både Vygotskij och Thavenius tankesätt kring skapande verksamhet och varför det är så viktigt för barnens utveckling. Vygotskij (1995) menar att människan kan uppnå allt genom skapande verksamheter och att det är pedagogens viktigaste uppgift att ge barn möjlighet och verktyg i att utveckla sin fantasi och kreativitet. Detta för att man genom estetiken lär sig att förstå och tolka sin omvärld. Thavenius (2004b) menar att den radikala estetiken får barn att gestalta tankar och idéer samt arbeta problemlösande. Detta kan vi koppla till det Vygotskij menar om att förstå och tolka sin omvärld.

Studiens syfte har varit att undersöka hur olika pedagoger på olika skolor arbetar och vad de har för perspektiv vad gäller skapande verksamhet på fritidshemmen. Vi ville se om pedagoger använder sig av mallar i sitt arbete och om pedagoger har ett tydligt motiv och syfte med skapande aktiviteter. Informanterna som vi har använt oss av har gett oss ett gott underlag att stå på för att få fram ett trovärdigt resultat.

8.1 Metoddiskussion

Vi valde att använda oss av observation och intervju som metod för att samla vår data och empiri. Att kombinera dessa två metoder gjorde att vi fick ett helhetsperspektiv. Vi kunde dels analysera intervjun ur två synvinklar eftersom vi tidigare varit på plats och observerat pedagogen i arbete. Intervjun kunde även fungera som ett komplement för observationen då vår informant fick möjlighet att förklara vad hon gjorde och varför istället för att vi enbart skulle grunda vårt resultat på egna slutsatser.

Den litteratur vi har använt oss av är begränsad men det är väl genomtänkt. Vi valde litteratur ut efter vad vi har varit intresserade av. Thavenius och Vygotskij är förespråkare för skapande verksamhet på det sätt vi vill arbeta i vårt kommande yrke som grundlärare på fritidshem.

Vi har medvetet valt bort litteratur som hade haft inverkan på vår studie i det avseende att syftet med undersökningen hade blivit förändrad. Eftersom vi har valt att ta på oss Thavenius

glasögon i studien så känner vi att val av litteratur är fullt tillräckligt för att få fram ett konkret resultat som känns väl genomarbetat och noga analyserat.

Under våra observationer fick vi möjlighet att se hur pedagogerna arbetar i verkligheten. Då vi var på fyra olika skolor såg vi skillnader i pedagogers resurser och miljöer, men även erfarenheter och kunskaper kring skapande verksamhet. Vi är tillfredsställda med val av metod och anser att vi fick ett trovärdigt underlag på grund av kombinationen av metoder.

8.2 Resultatdiskussion

Det viktigaste resultatet vi kom fram till är att pedagoger har olika synsätt på skapande verksamhet beroende på deras eget intresse, kunskap och självförtroende för estetiska lärprocesser. När vi analyserade våra resultat utifrån Thavenius begrepp modest och radikal estetik kom vi fram till att en pedagog oftast inte är enbart modest eller radikal.

Det finns en gråzon där man har vissa radikala och vissa modesta inslag i sin skapande verksamhet. Vad vi kan dra för slutsatser av vårt resultat är att man som pedagog arbetar på olika sätt. Ibland använder man sig av en modest estetik och ibland en radikal, men inte sällan blandar man dessa och erbjuder barnen att skapa på olika sätt samtidigt. Vi argumenterar för att man som pedagog ska ha kunskapen i hur viktigt det är att ha ett tydligt syfte med sin skapande verksamhet. Inte minst för att barnen ska få möjlighet att utvecklas via den proximala utvecklingszonen.

Genom att låta barn samtala kring sitt skapande kan de få syn på sin egen process och därigenom nå en proximal utvecklingszon. Vi kunde i vår studie se att pedagogen har en viktig roll för förutsättningen att barn ska kunna samtala kring sitt skapande då pedagogen är en förebild för barn. När vi undersökte pedagogens roll i barns skapande kunde vi se ett samband mellan att pedagogen börjar med att vara drivande i aktiviteten för att sedan ta ett steg tillbaka för att låta barnen själva arbeta. Detta anser vi vara ett tydligt exempel på hur pedagogen strävar efter att låta barnen utvecklas via den proximala utvecklingszonen.

Vi kunde se ett tydligt samband mellan pedagogers synsätt på skapande verksamhet och vad de har för motiv och syften med skapande verksamhet, samt vilka typer av aktiviteter de använder sig av. Till exempel en pedagog som Jonna på Lönnebergskolan, ansåg sig inte tillräckligt kompetent för att arbeta skapande använde sig mer ofta av fylla-i-teckningar och andra typer av mallar än Cassandra på Bråkmakareskolan som ansåg skapande verksamhet vara ett givet pedagogiskt redskap på fritidshemmet. Vi såg även att Jonna saknade motiv och syfte med skapande aktiviteter medan Cassandra såg estetiska lärprocesser som en given del av barns kunskapsutveckling. Detta kan vi koppla till radikal och modest estetik därför att Cassandra hade synsättet att den skapande verksamheten skulle utveckla barnen medan Jonna använder skapande verksamhet som ett komplement för övrig undervisning på fritidshemmet.

En fråga vi ställde oss i vår studie var om pedagogen tog en drivande roll eller höll sig i bakgrunden när barn skapade. Resultatet som vi fick fram genom observation och intervju var att alla fyra pedagoger tog på ett mer eller mindre sätt en roll i bakgrunden då de alla ansåg att barnen skulle utmana sig själva mer om de inte "lade sig i" för mycket. Däremot finns det olika motiv för pedagogen att vara i bakgrunden. Vissa gjorde det medvetet då de ansåg att barnen lättare kunde nå den proximala utvecklingszonen om pedagogen var i bakgrunden medan vissa andra höll sig i bakgrunden för att det var bekvämast för dem själva.

När vi har läst läroplanen och Allmänna råd har vi fått intrycket av att den är radikal i sitt synsätt på estetik och skapande verksamhet. Vi ville därför i vår studie undersöka om pedagoger använde sig av styrdokumentet när de planerar skapande verksamheter och på vilket sätt. Det vi kom fram till var att ingen av pedagogerna aktivt läste läroplan och Allmänna råd utan hävdade att det sitter i ryggmärgen och bakhuvudet och att de på ett implicit sätt använder sig av dessa då de planerar.

8.3 Implikationer för den pedagogiska praktiken

När vi börjar vår karriär som grundlärare med inriktning mot fritidshem har vi en förhoppning om att använda oss av en radikal estetik som en naturlig del av verksamheten. Vi är medvetna om att en modest estetik kan vara positiv om man har ett genomtänkt syfte med den. Den modesta estetikerna kan vara ett bra verktyg för att utveckla sin tekniska förmåga och för att få ett bra underlag för att sedan kunna ta sig vidare i utvecklingen. Detta kan vara särskilt nyttigt för yngre barn för att sedan i de äldre åldrarna arbeta mer processinriktat. Då vi anser att de Allmänna råden har en mer radikal än modest inställning till estetik tycker vi det är viktigt att fånga de radikala elementen i skapande verksamhet.

Vi har båda känt att Vygotskijs synsätt på hur viktig skapande verksamhet är för barn har präglat oss i hur vi ser på estetik och barns läroprocesser. Det är viktigt att vi som pedagoger kan delge barn kunskap om hur de approprierar verktyg de behöver för att kunna orientera sig i sin omvärld vad gäller skapande verksamhet. En annan viktig del av den pedagogiska praktiken är att aktivt sträva efter att barnen får möjlighet till att nå den proximala utvecklingszonen med hjälp av pedagog, miljö, kamrater och sin egen självständighet.

8.4 Förslag till fortsatta studier

När vi redogjorde för den tidigare forskningen ”Barns lärande inom musik, poesi och dans” (Pramling Samuelsson, m.fl., 2009) beskrev vi hur resultatet i den studien pekade på att pedagoger som inte har tillräckliga kunskaper inom estetik inte kan erbjuda barnen samma utvecklingsmöjligheter som kunniga pedagoger inom ämnet kan.

Vidare lyfte vi fram Lindahls (2002) studie ”Att lära i mötet mellan estetik och rationalitet: pedagogers vägledning och barns problemlösning genom bild och form”. Denna studie fokuserade på samtalet mellan barn och pedagog. Vi anser att det är relevant för barns kunskapsutveckling att ha ett gott samarbete med sin pedagog. Genom att vidare forska i ämnet kan man få fram ett holistiskt perspektiv på pedagogers syn på den skapande verksamheten.

Vi menar att den studien vi har gjort är viktig då vi lyfter frågan om hur pedagoger ser på skapande verksamhet. Vi skulle gärna se att vidare forskning kring ämnet sker på så sätt att man kartlägger pedagogers kunskaper och inställning till skapande verksamhet på fritidshemmen då detta är en viktig del av barns kunskapsutveckling. Genom att få empiri om detta kan man se pedagogers behov av fortbildning i området. Vi anser att man behöver problematisera bristen i pedagogers inställning till estetik då skapande verksamhet inte tas på samma allvar så som teoretiska ämnen. Skapande läroprocesser syftar bland annat till att barn

ska få möjligheten att lära sig tillsammans med andra barn, liksom Allmänna råden argumenterar för.

8.5 Slutkommentarer

Vi anser att syftet med skapande verksamhet är en viktig del beroende på vilket synsätt man har, samt hur man förhåller sig till estetik. Att över huvud taget ha motiv och syfte är en förutsättning för att påvisa hur viktig skapande verksamhet kan vara för barn. Vad vi såg när vi genomförde vår studie var att pedagoger drog sig från att aktivt läsa läroplan och Allmänna råd. De hävdade alla att det var något som satt i bakhuvudet och därför behövde de inte uppdatera sig om den. Vi argumenterar för att ständigt hålla sig uppdaterad om styrdokument för att få nya idéer och inspiration, men även hålla sig ajour med kunskapen om skollag och styrdokument.

Vi har fått kunskapen om att några pedagoger anser att de inte behöver förändra sitt ”yrkessätt” då de har så lång erfarenhet och därför vet de vad barnen behöver i varje åldersspann. Men då samhället är föränderligt bör vi som är yrkesverksamma lärare ständigt hålla oss uppdaterade om populärkultur och nya mediala kompetenser barn besitter.

Konsekvenserna av vårt resultat i vår studie för pedagoger på fritidshem är att man ständigt måste hålla sig uppdaterad och ha ett tydligt syfte med sina skapande aktiviteter för att ge barnen möjlighet att växa och stärka sin kreativa process. För att låta barnen stärka sin kreativa och fantasifulla förmåga behöver barnet erfarenhet. Här behöver pedagogen inse sin viktiga roll i att delge barnen dessa erfarenheter genom att ha planeringar med tydliga intentioner för att barnet ska kunna utvecklas.

9 Referenslista

- Ahrne, G. & Eriksson-Zetterquist, U. (2011). Intervjuer. I Ahrne, G. & Svensson, P. (Red.), *Handbok i kvalitativa metoder*. (s.36-57). (1. Uppl.) Malmö: Liber.
- Ahrne, G. & Svensson, P. (2011). Observationer. I Ahrne, G. & Svensson, P. (Red.), *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber.
- Allwood, M., & Erikson, M. (2010). *Grundläggande vetenskapsteori för psykologi och andra beteendevetenskaper*. Lund: Studentlitteratur.
- Becker, H. S. (2008). *Tricks of the trade: Yrkesknep för samhällsvetare*. Malmö: Liber.
- Dysthe, O., & Igländ, M. (2003). Vygotskij och sociokulturell teori. I Dysthe, O (Red.), *Dialog, samspel och lärande*. (s.75-94). Lund: Studentlitteratur.
- Hultén, P., Hultman, J., & Eriksson, L. (2007). *Kritiskt tänkande*. Malmö: Liber.
- Imsen, G. (2006). *Elevers värld – Introduktion till pedagogisk psykologi*. Lund: Studentlitteratur.
- Lalander, P. (2011). Observationer och etnografi. *Handbok i kvalitativa metoder*. I Ahrne, G. & Svensson, P. (s. 83-103). Malmö: Liber.
- Levin, A. (2012) Knack, knack! Finns det några skapande barn här? I Klerfelt, A. & Qvarsell, B. *Kultur, estetik och barns rätt i pedagogiken*. Malmö: Gleerups.
- Lindahl, I. (2002). *Att lära i mötet mellan estetik och rationalitet: pedagogers vägledning och barns problemlösning genom bild och form*. Diss. Lund : Univ., 2002. Malmö.
- Lindgren, M. (2006). *Att skapa ordning för det estetiska i skolan. Diskursiva positioneringar i samtal med lärare och skolledare*. Diss. Göteborg : Göteborgs universitet, 2006. Göteborg.
- Löfstedt, U. (1999). Praktiska sammanhang. I Carlgren, I. (Red.), *I. Miljöer för lärande*. (s.31-54). Lund: Studentlitteratur.
- Löfstedt, U. (2009). *Barns bildskapande teoretiska perspektiv och didaktiska konsekvenser*. Enskede: TPB.
- Pramling Samuelsson, I., Asplund Carlsson, M., Olsson, B, Pramling, N. & Wallerstedt, C. (2009). The art of teaching children the arts: Music, dance, and poetry with children 2-8 years old. *International Journal of Early Years Education*, 17(2), 119-135.
- Skolverket (1999). *Bland eldsjälur och esteter: en rapport om 40 skolors arbete med bild och media*. Stockholm: Statens skolverk.
- Skolverket (2014). *Allmänna råd och kommentarer. Kvalitet i fritidshem*. Stockholm: Skolverket.

- SFS 2010:800. *Skollag*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.
- Stukát, S. (2011). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. (2. uppl.). Lund: Studentlitteratur.
- Säljö, R. (2000). *Lärande i praktiken – ett sociokulturellt perspektiv*. Stockholm: Norstedts akademiska förlag.
- Säljö, R. (2012). Den lärande människan -teoretiska traditioner. I Lundgren, U. (red.), *Lärande, skola, bildning: [grundbok för lärare]*. (2., [rev. och uppdaterade] utg.), (s.139-196). Stockholm: Natur & kultur.
- Thavenius, J. (2004a). Den modesta estetiken. I Aulin-Gråhamn, L., Persson, M. & Thavenius, J. *Skolan och den radikala estetiken*. (s. 65-94). Lund: Studentlitteratur.
- Thavenius, J. (2004b). Den radikala estetiken. I Aulin-Gråhamn, L., Persson, M. & Thavenius, J. *Skolan och den radikala estetiken*. (s. 97-123). Lund: Studentlitteratur.
- Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk- samhällsvetenskaplig forskning*. Vetenskapsrådet.
- Vygotskij, L. S. (1995). *Fantasi och kreativitet i barndomen*. Göteborg: Daidalos.
- Vygotskij, L. S. (2002). *Tänkande och språk*. Göteborg: Daidalos.
- Wiklund, U. (2009). *När kulturen knackar på skolans dörr*. Sveriges utbildningsradio, UR.

10 Bilagor

10.1 Anhållan om tillstånd

Anhållan om tillstånd för att ert barn kan delta i en undersökning inom ramen för ett examensarbete på grundlärarprogrammet vid Göteborgs universitet

Vi är studenter som utbildar oss till lärare vid Göteborgs universitet. Vi skall nu skriva vårt examensarbete som motsvarar 10 veckors heltidsstudier och skall vara klart 4 juni 2015.

Examensarbetets syfte är att ta reda på hur pedagoger på fritidshemmet arbetar kring skapande verksamhet. Vi kommer att fokusera på pedagogens genomförande och syfte.

För att kunna besvara dessa frågor behöver vi samla in material genom att observera verksamheten när era barn deltar i någon aktivitet.

På ert fritidshem kommer undersökningen att genomföras under ett tillfälle.

Vi vill med detta brev be er som vårdnadshavare om tillåtelse att ert barn deltar i den observation som ingår i examensarbetet. Alla barn kommer att garanteras konfidentialitet. De fritidshem som finns med i undersökningen kommer inte att nämnas vid namn eller på annat sätt kunna vara möjliga att urskilja i undersökningen. I enlighet med de etiska regler som gäller är deltagandet helt frivilligt. Ert barn har rättigheten att intill den dag arbetet är publicerat, när som helst välja att avbryta deltagandet. Materialet behandlas strikt konfidentiellt och kommer inte att finnas tillgängligt för annan forskning eller bearbetning.

Vad vi behöver från er är att ni som barnets vårdnadshavare skriver under detta brev och så snart som möjligt skickar det med barnet tillbaka till fritidshemmet så att ansvarig lärare kan samla in svaret vid tillfälle. Sätt således ett kryss i rutan nedan om ni ger ert tillstånd:

Som vårdnadshavare ger jag tillstånd att mitt barn deltar i undersökningen

Datum

.....

vårdnadshavares underskrift/er, barnets/elevens namn

Har ni ytterligare frågor ber vi er kontakta oss på nedanstående mailadress:

Med vänliga hälsningar/ Sarah Jämtervik och Rebecca Staafgård

Kontaktuppgift: skapandeverksamhet@gmail.com

Sarah Jämtervik och Rebecca Staafgård

Studenternas namn

Handledare för undersökningen är: Bengt Edström

Kursansvariga lärare: Björn Haglund (Grundlärarprogrammet, inriktning fritidshem)

e-mail: Bjorn.haglund@ped.gu.se

10.2 Observationsguide

Fokusfrågor:

- Vad gör de?
 - Pedagogen?
 - Finns det en styrd aktivitet?
 - Är aktiviteten frivillig?
 - Framgår pedagogens syfte och motiv i aktiviteten?
 - Verkar pedagogen vara genuint intresserad av aktiviteten?
 - Färdiga mallar? Rätt/fel?
 - Presenterar pedagogen vad som är tänkt att göras?
 - Hur är pedagogen? Drivande? I bakgrunden?
 - Uppmuntrar pedagogen barnen?
 - Barnen?
 - Förstår barnen vad syftet är?
 - Är barnen intresserade?
 - Tappar de fokus?

10.3 Intervjuguide

- Vad har du för utbildning?
- Hur länge har du arbetat på fritidshem?
- Var aktiviteten som utfördes planerad eller var det spontant?
- Hur brukar du presentera aktiviteter med ett skapande ”tema”?
- Hade du något motiv och syfte med aktiviteten? Har du en teori bakom syftet? Något du har lärt dig i din utbildning?
- Vad utgår du ifrån när du planerar aktiviteter? Allmänna råd, läroplan, andra vetenskapliga teorier?
- Hur ofta arbetar ni med skapande verksamhet?
- Är aktiviteterna alltid frivilliga?
- Är aktiviteterna oftast planerade av pedagoger? Styrda? Varför/varför inte?
- Använder ni er av färdiga mallar i arbetet?
- Anser du att du som pedagog tar en drivande roll i skapandet eller håller dig i bakgrunden? Vad anser du vara ”det ultimata”?
- Är du själv intresserad av skapande verksamhet? Hur?
- Anser du att skapande verksamhet tillför någonting i barnens kunskapsutveckling? Vad? Varför? Hur?